

987B

~~No. 1074.~~

1784

10

GOTTLOB EVSEBIVS OELTZE D.

BERENISS. BRUNOVICENS. ET LVNEBVRGENS. DVCI
A CONSIL. AVL. IVR. ANTECESSOR FACVLTTATIS
IVRIDICAE ORDINARIVS ET HOC
TEMPORE DECANVS

AD AVDIENDAM ORATIONEM

DE

DIVERSITATE NOBILITATIS ROMANAE
ET GERMANICAE

DIE XV OCTOBR.

IVLIAE CAROLINAE

NATALIS CELEBRANDI

ET MVNERIS ORDINARII AVSPICANDI

GRATIA

HABENDAM

OFFICIOSE INVITAT

PRAEMISSA DISQVISITIONE

QVATENVS SOCI OB SOCIALE DEBITVM IN
SOLIDVM TENEANTVR?

HELMSTADII

LITERIS VIDVAE PAVL. DIET. SCHNORR ACAD. TYPOGR.
MDCCLXXXIV.

GOTTLOB FVSRBIVS OELTZE D.
LEBENS ET MORVM ET LITERARVM VICE
A CONSILII AVT IURIS PRAEFECTIO FACILITATE
LITERARVM ET HISTORICARVM ET HOC
REPORTE DICAMVS

AD AUDIENDAM ORATIONEM

DIVERSITATE NOBILITATIS ROMANAE
ET GERMANICAE
DIE XX OCTOBRIS

IVLIAE CAROLINAE

NATALIS CELEBRANDI
ET MVMENS-GERMANI AVSTRANDI
ORATIO

WALDAM
OFFICIO INUITIT

ITINERARIA DISQUISITIO
QVATVVS SOCIJ DE SOCIALE DEBITVM IN
SORDIAM PENSANTVRA

WELTADIL
LITERIS AVTALIS PRAEFECTIO KOLLE TIBER
MDCCXXXIV

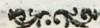

S. I.

Quatenus socii ob sociale debitum in solidum teneantur, quaestio est, quam celeberrimi Icti in compendiis, systematibus aliisque scriptis, diuersa admodum ratione, decidunt. Dicasteria etiam diuersas hac de re recepisse opiniones ex actis saepius animaduertere mihi licuit. Operae itaque pretium esse duxi, de hoc argumento in foris quotidie fere obuiio, seposito paulisper auctoritatis praesudicio, subitaneas quasdam meditationes proferre. Sociale debitum mihi est, quod ab eiusmodi societate licita contractum, quae iura vniuersitatis non habet et cuius finis est quaedam honorum communio, siue quaestuarua sit, siue etiam simplex. Sub sociorum appellatione eos comprehendo, qui eo tempore, quo debitum sociale contractum, membra eiusmodi societatis fuerunt.

S. II.

Ad quam quaestionem, *ex mente iuris Romani*, distincte respondendum videtur. Aut enim bona sociorum communia adsuat, e quibus solutio fieri potest, aut non. Priori casu e bonis communibus solutio in solidum facienda, ita, vt non audiatur socius excipiens, pecuniam communem pro maiori parte ad se pertinere, vel societatem motae actionis tempore iam fuisse distractam, aut pro-

missionem sub conditione factam et dissoluta demum societate adimpletam. Condicio scilicet existens retrotrahitur ad initium. Quae omnia satis confirmat PAVLVS L. 27 et 28. D. *pro soc.* et PAPINIANVS L. 82. D. eod.

§. III.

Quodsi vero bona communia, e quibus solutio fieri potest, deficiant, in regula socios non in solidum, sed tantum pro ea parte, qua tempore contracti debiti, socii fuerunt, teneri puto, nisi scilicet speciale fundamentum in solidum obligationis adsit. Quae regula et naturae societatis et sententiae iuris Romani omnino consentanea mihi videtur. Societas enim in coniunctione plurium personarum ad communem finem consistit; ideoque debitum sociale non a singulis sociis in solidum exigi potest, sed a complexu sociorum, qui simul sumti unam personam moralem constituunt. Quod etiam confirmat correalis obligationis natura, quae regulariter locum non habet L. II. §. 2. D. *de duob. reis*, praecipue autem L. 4. pr. D. *de exercit. act.* in qua traditur, plures qui nauem per se exerant pro portionibus exercitationis conueniuntur. Atque in aliis etiam societatibus, quae non sunt nauticae, idem obtinere GAIVS statuit L. 27. §. fin. D. *de aedilit. edict.* Idemque ex L. 44. §. 1. D. *de pecul. luculenta* ratione patet, qua PAVLVS tradit, quod actio emptor aduersus venaliciarios, i. e. eos qui societatem vendendi seruos inierant, cum singulis sit pro portione, qua socii fuerunt. Qua propter neque e contractu, quo omnes

§. III.

Omnes socii se tertio obligant, in se spectato, neque ex
versione in rem societatis correallem oriri obligationem
statuendum est. Versione eius, quod vni sociorum cre-
ditum est in communem societatis arcam, alter socius
creditori quidem obligatur L. 82. D. *pro socio*, sed non
ita correaliter, vt exhausta arca ad integrum debitum de
suo soluendum sit obstrictus. A genere obligationis so-
ciorum ad speciem correalis obligationis *determinate* con-
cludere, logicorum praecepta non permittunt.

§. IV.

Possunt autem socii ex variis causis in solidum obli-
gari, vel immediate ex rei natura, aut dispositione iuris,
vel ex facto quodam ideo suscepto, vt eiusmodi obligatio
constituatur. Ideoque in solidam obligatio sociorum vel
immediata est, vel *mediata*.

§. V.

Ex rei natura socii in solidum obligantur, si obie-
ctum ad quod praestandum extraneo se adstringunt, di-
uisionem non recipit, vt ecce equum vel rhedarium ad
iter faciendum commodauit aliquis sociis, aut rem quan-
dam apud eos deposuit, actio sane commodati vel depo-
siti aduersus quem bet sociorum in solidum competit.
L. 1. §. 43. D. *deposuit*.

§. VI.

Immediate ex dispositione iuris Romani socii in
quibusdam causis in solidum obligantur. Quo pertinet
I.) di-

I.) dispositio aedilitii edicti de venaliciariorum societate, quam PAVLVS refert in L. 44. §. 1. D. de aedilit. edict. Ex hoc edicto proponitur actio, redhibitoria scilicet et quanti minoris, in eum, cuius maxima pars in venditione fuerit, quia plerumque venaliciarii ita societatem coeunt, et quicquid agunt in commune videantur agere. Rationem huius dispositionis ita recenset ICTUS: *aequum enim aedilibus visum vel in vnum ex his, cuius maxima pars in venditione fuerit, --- aedilitias actiones competere, ne cogeretur eorum cum multis litigare - - nam id genus boninum ad lucrum potius vel turpiter faciendum pronius est.* Quibus verbis haud obscure docet ICTUS, rationem aedilitiae huius dispositionis partim in magno sociorum numero, qui ad venditionem seruorum coire solebant, partim in eo sitam esse, quod venaliciarii, si ob vitium serui venditi latens non omnes simul conuenirentur, plurium litis consortium exceptione saepe actores vexarent.

§. VII.

Deinde II.) notissima etiam est iuris Romani regula, plures qui coniunctim facto quodam dolo tertio damnnum inferunt, correos fieri L. 14. §. fin. D. quod metus caus. L. 11. §. 2. D. de leg. Aquil. quos correos delinquenti nominare solent. Quodsi itaque socii in vendendis forte mercibus, aliisue negotiis coniunctim fraudem commiserunt, quemlibet eorum laeso in solidum obligari, dubitari non potest.

§. VIII.

III.) Confideiussores ipso iure in solidum teneri constat ex §. 4. I. et L. 3. C. de fideiuss. quatinus iis, si alter confideiussor soluendo est et aequae facile conveniri potest, iam ex epistola HADRIANI imperatoris beneficium divisionis competat L. 26. §. 1. D. de fideiuss. Eandemque in solidum obligationem nasci quoque ex aliis intercessoribus conventionibus, quibus plures simul eidem Creditori pro eodem debito securitatem promittunt, quo pertinet constitutum debiti alieni et mandatum qualificatum, ex analogia iuris et praefatione Nou. 99. colligendum est. Quod ad socios etiam, qui communi fideiussione, aut simili conventionione creditori cuidam securitatem promiserunt, applicari posse, nemo facile dubitabit.

§. IX.

IV.) Aequum etiam Romani iuris conditoribus visum est, ei, qui cum vno omnes socios repraesentante contraxit, in solidum obligari socios L. 2. D. de exercit. act. L. 27. §. ult. D. de pecul. Ex quo principio divisio in L. 1. §. fin. et L. 3. D. de exercit. act. obvia derivatur quod plures, qui naum exercere, e contractu magistrifri sui in solidum teneantur. Quae correalis obligatio ad contractus per magistrum navis initos nequaquam restringenda, sed ad omnes socios vel communionis participes, qui negotium commune alicui committunt, pertinet, quod ex L. 27. §. ult. D. de pecul. L. 13. §. 2. et L. 14. D. de instrit. act. abunde intelligitur. Supponit tamen haec in solidum.

lidum obligatio 1.) vti omnis obligatio et actio e contractu magistri nauis, inſitoris, aut alius mandatarii, contractum ſecundum legem praepoſitionis, aut praeferturum a mandante modum: initum fuiſſe L. ii. §. 5. D. de inſtit. act. L. i. §. 12. D. de exercit. act. 2.) vt ſocius vel communionis particeps, qui in ſolidum conuenitur, id quod ultra ſuam ratam ſoluere debet, per actionem pro ſocio aut de communi diuidendo conſequi poſſit L. 13. §. 2. et L. 14. D. de inſtit. act. Quod poſterius requiſitum quamuis PAVLVS in cit. leg. 14. luculentā ratione tradat: certe ubique actio ſocietatis, vel communi diuidendo ceſſat, quemque pro parte ſua condemnari oportere conſtat, a doctolibus tamen negligi ſolet.

§. X.

Factum denique, cui innitur *mediata* ſociorum obligatio correalis, in conuentione conſiſtit, qua in ſolidum ſe teneri velle tertio promittunt ſocii. Quam correalem conuentionem, ſecundum Romanorum de efficacia pactorum praecpta, vim producendi actionem tantum habere, ſi per modum ſtipulationis contracta, aut contractui bonae fidei in continenti adiecta, ſatis patet ex L. 7. §. 4 et 5. D. de pact. et tit. inſtit. de duob. reis.

§. XI.

Atque hanc correalem obligationem haſtenus explicatam IUSTINIANVS imperator Nou. 99. c. 1. non, vt quidam putant, ſuſtulit, ſed limitauit tantum, beneficium diuiſionis correo debendi concedens, qui in ſolidum acti-

one

one pulsatus, licet alter correus soluere possit et praesens sit. Quod beneficium an generatim correis, aut quibusdam tantum et speciatim confideiussoribus tributum sit, dubitatur. Scrupulum iniiciunt a posteriori sententia discessuro verba: *si quis alterna fideiussione obligatos sumat aliquos*. Sed iam obseruarunt CUIACIUS, a) HOMBERG ZV VACH b), PVFENDORF c), aliique graecam vocem, ἀλληλεγγύων, male per *fideiussione* obligatos veram esse, et quoscumque sponsores seu promissores inter se connexos denotare. Actum egisset IUSTINIANVS solis confideiussoribus beneficium diuisionis concedens, quibus iam epistola HADRIANI prospectum erat. §. VIII. Mentem potius imperatoris fuisse, *omnibus correis debendi, qui pro alieno debito, vel communi ex conuentione quadam in solidum tenentur*, beneficium diuisionis tribuendi, tam ex praefatione Nouellae, quam etiam ex ipsa dispositione et ratione adiecta, satis mihi patere videtur. In praefatione enim, quae occasionem legis continet, non solum fideiussorum, sed et mandatorum et sponsores mentio fit. In ipso capite Nouellae obiectum legislationis eiusmodi correos esse, quorum obligatio in solidum ex conuentione quadam oritur, siue haec sit ipsa conuentio correalis §. X. siue etiam alia, quae ex dispositione legis in solidum promisso-

B

res

a) Ad Nou. 99.

b) In nouellis constitutionibus Iustinian. ex graeco in latinum conuersis et notis illustratis. Marburg. 1716.

c) In obseruat. iur. vniuers. tom. 2. obs. 77.

res obligat, quamuis diferte hanc intentionem non declarauerint, τῶν ἀλληλεγγύων appellatio iam indigitat et magis adhuc fequentia verba oftendunt: *fi quidem non adiecerit oportere et vnum borum in folidum teneri, omnes ex aequo conuentionem fuftinere. Si vero aliquid etiam tale adiciatur, feruari quidem pactum; non tamen ab initio vnumquemque in folidum, fed interim fecundum partem, qua vnufquifque obligatus eft.* ---

Ex qua principio prono alueo fluit, hocce beneficium diuifionis correis delinquendi non competere. § VII. Quumque quilibet iuri pro fe introducto poffit renunciare, confequitur etiam, exceptionem beneficii excuffionis per replicam renunciationis elidi poffe.

§. XII.

Ponamus itaque plures focios per inftitorem forte aut communem mandatarium mutuum sociale contraxiffe et creditorem vnum ex his, qui e bonis communibus folutionem praeflare non poffet §. II. in folidum conuenire, licet reliqui etiam focii aequae facile ad foluendum iudiciali adtione compelli poffint; exceptionem diuifionis reo prodeffe, omnino dicendum eft. Eademque exceptio locum habebit, fi ponas, ipfos focios debitum contraxiffe fub claufula quidem correali, non tamen addita renunciatione beneficii diuifionis. Sin vero reus bona communia poffidet, a quibus folutio focialis debiti de quo agitur fieri poffet,

fruy.

frustra ad sanctionem Nouellae prouocabit, tunc enim non potest dici, quod ex intentione actoris alienum vel commune debitum proprium fiat onus rei.

Hactenus propositae quaestionis theoriam, *secundum principia iuris Romani*, distincte tradere studui. Iam quid patria iura ea de re constituunt explicandum, et denique grauissimorum dissentientium opiniones earumque argumenta ponderanda essent. Sed quia tempus non suppetit, alia occasione data haec capita explicabo.

Superest, ut causam, quae me impulit, has qualescunque meditationes conscribere, exponam. Quum enim SERENISSIMO OPTIMOQUE PRINCIPI BRVNOLVICENSIVM ET LVNEBURGENSIVM DVCI CAROLO WILHELMO FERDINANDO, PATRI PATRIAE placuerit, defuncto ION. FRIED. EISENHARTO consil. aulico et facultatis iuris consultorum in hac Iulia Carolina ordinario, viro de hac academia, vniuersa re litteraria et republica optime merito, mihi, qui ex academia Ienensi vocatus in hac musarum sede vix per tria semestria professoris locum tenuerem, grauissimum ordinarii meae facultatis munus conferre; hoc insigni in me collatum beneficium publica oratione praedicare constitui, ad celebrandum simul NATALEM IVLIAE CAROLINAE DIEM habendam.

B 2

Quem

Quem actum, ut praesentia sua condecorare illustrioremque reddere dignentur MAGNIFICVS ACADEMIAE PRORECTOR, RELIQVI PROFESSORES AC PROCERES REIPUBLICAE TVM LITTERARIAE TVM CIVILIS OMNIVM ORDINVM CELEBERRIMI, MERITORVM GLORIA, MVNERVM DIGNITATE, STIRPIS SPLENDORE CONSPICVI, BONARVM ARTIVM ET LITTERARVM FAVTORES, NEC NON COMMILITONES GENEROSISSIMI AC PRAENOBISSIMI,

omni qua par est obseruantia,
rogo et obtestor.

Helmskdt, Diss., 1778-85

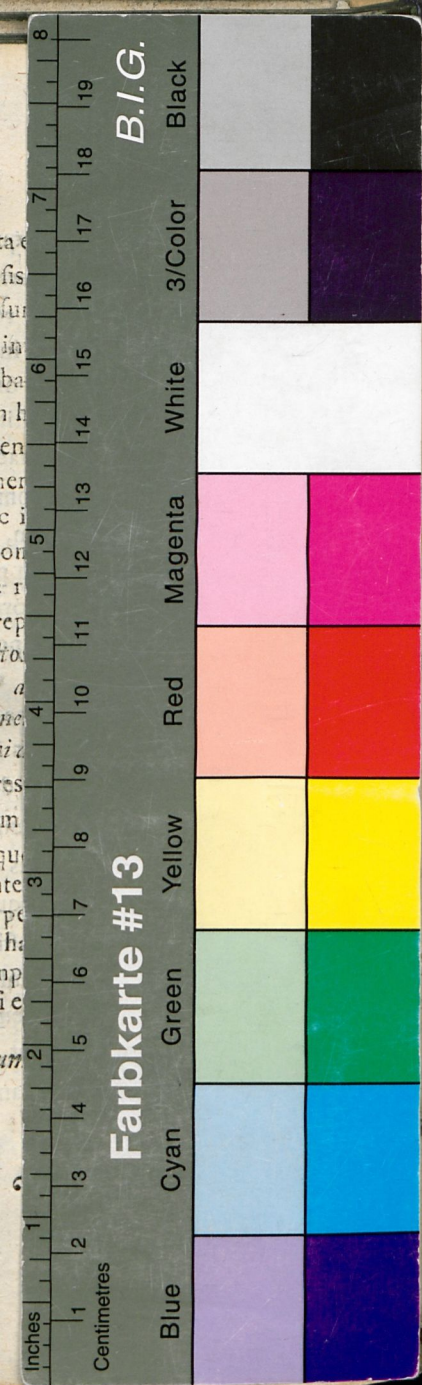
ULB Halle

3

005 356 695

9878

No. 1074.

1784

10

GOTTLOB EVSEBIUS OELTZE D.
SERENISS. BRUNOVICENS. ET LUNEBURGENS. DVCI
A CONSIL. AVL. IVR. ANTECESSOR FACULTATIS
IVRIDICAE ORDINARIUS ET HOC
TEMPORE DECANVS

AD AVDIENDAM ORATIONEM
DE
DIVERSITATE NOBILITATIS ROMANAE
ET GERMANICAE
DIE XV OCTOBR.

IVLIAE CAROLINAE
NATALIS CELEBRANDI
ET MVNERIS ORDINARII AVSPICANDI
GRATIA

HABENDAM
OFFICIOSE INVITAT
PRAEMISSA DISQUISITIONE
QVATENVS SOCI OB SOCIALE DEBITVM IN
SOLIDVM TENEANTVR?

HELMSTADII
LITERIS VIDVAE PAVL. DIET. SCHNORR ACAD. TYPOGR.
MDCCLXXXIV.

